

ภาคผนวก 6

ข้อมูลสัมภาษณ์ด้านศุลกากร

ด่านศุลกากรแม่สะเรียง : หน้า 135

ด่านศุลกากรแม่ฮ่องสอน : หน้า 137

ด่านศุลกากรแม่ฮ่องสอน : หน้า 139

ด่านศุลกากรเชียงดาว : หน้า 140

ด่านศุลกากรสังขละบุรี : หน้า 142

ด่านศุลกากรประจวบคีรีขันธ์ : หน้า 144

ด่านศุลกากรแม่สาย : หน้า 146

วัน เดือน ปี	4 กันยายน 2557	เวลา	14.40–15.30 น.
สถานที่	ด่านศุลกากรแม่สะเรียง ตำบลแม่สะเรียง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน		
ผู้ให้ข้อมูล	คุณไพรัตน์ เจริญชาติศรี	ตำแหน่ง	นายด่านศุลกากรแม่สะเรียง
เรื่อง	การค้าและการขนส่งชายแดนไทย-พม่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน		

สภาพการค้าการขนส่งชายแดน

จุดผ่อนปรนที่อยู่ในความดูแลของด่านศุลกากรแม่สะเรียง ได้แก่ จุดผ่อนปรนช่องทางบ้านเสาหินและจุดผ่อนปรนช่องทางบ้านแม่สามแลบ สินค้าออกที่สำคัญ ได้แก่ เครื่องอุปโภคบริโภค รองเท้าแตะ สำหรับสินค้าเข้า ได้แก่ โค/กระบือมีชีวิต จุดผ่อนปรนช่องทางบ้านเสาหินเป็นจุดที่มีการขนส่งสินค้าอุปโภคบริโภคมากที่สุด โดยมีปลายทางอยู่ที่เมืองลอยก่อ รัฐคะยา ส่วนจุดผ่อนปรนช่องทางบ้านแม่สามแลบเป็นการค้าระดับชาวบ้านที่อยู่ริมแม่น้ำสาละวิน และศูนย์อพยพต่างๆ สินค้าออกที่ผ่านจุดผ่อนปรนช่องทางบ้านแม่สามแลบเป็นเครื่องอุปโภคบริโภค สินค้านำเข้าส่วนใหญ่ คือ โค-กระบือ มีชีวิต โดยส่งมาจากประเทศบังคลาเทศและอินเดีย นอกจากการค้ารูปแบบดังกล่าว ยังมีสินค้าถ่ายลำจากประเทศจีนและท่าเรือแหลมฉบังด้วย

การค้าชายแดนที่ผ่านด่านศุลกากรแม่สะเรียงมีปริมาณการค้าและการขนส่งในระดับปานกลาง และมีแนวโน้มลดลงในอนาคต เนื่องจากผู้ประกอบการค้าส่วนใหญ่เปลี่ยนไปขนส่งที่จุดผ่านแดนอื่นที่การคมนาคมสะดวกมากกว่า ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมามีหลายเหตุการณ์เข้ามกระทบกับการค้าชายแดน เช่น ช่วงที่ คสช. ประกาศยึดอำนาจ การค้าและการขนส่งซบเซาเป็นอย่างมาก เนื่องจากจุดผ่านแดนทุกจุดถูกปิด หรือในช่วงที่มีการปิดจุดผ่านแดนที่อำเภอแม่สอด เนื่องจากปัญหาการเมืองระหว่างรัฐบาลพม่ากับชนกลุ่มน้อย การค้าและการขนส่งในแต่ละจุดมีปริมาณการค้าเพิ่มสูงขึ้นมาก

สภาพการคมนาคมขนส่งบริเวณจุดผ่อนปรนช่องทางบ้านเสาหินมีความยากลำบากอย่างมาก ตลอดระยะทางกว่า 70 กิโลเมตร สภาพเส้นทางเป็นดินลูกรังผ่านภูเขาสูงลาดชัน รวมถึงลำธารและห้วย เส้นทางดังกล่าวไม่สามารถปรับปรุงได้ เนื่องจากอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ส่วนจุดผ่อนปรนช่องทางบ้านแม่สามแลบ เส้นทางเข้าสู่จุดผ่านแดนเป็นถนนลาดยาง 2 ช่องทางจราจร บางช่วงชำรุด แต่สามารถใช้งานได้ เนื่องจากจุดผ่านแดนนี้ตั้งอยู่ริมแม่น้ำสาละวิน ปัญหาที่สำคัญ คือ เส้นทางเข้าสู่พม่าอยู่ในการควบคุมของรัฐกะเหรี่ยงและรัฐคะยา ซึ่งมีกฎระเบียบข้อบังคับที่แตกต่างกัน ทำให้ก่อให้เกิดความล่าช้า รวมถึงต้นทุนการขนส่งที่เพิ่มมากขึ้น

สภาพการเมืองบริเวณแนวชายแดน

ในช่วง พ.ศ. 2548–2549 สถานการณ์การเมืองภายในพม่าส่งผลกระทบต่อการค้าและการขนส่งในบริเวณอำเภอแม่สะเรียงอย่างมาก แต่หลังจากนั้นจนถึงปัจจุบันสถานการณ์การเมือง

ภายในพม่าเริ่มมีแนวโน้มสงบลง รัฐบาลพม่ามีความพยายามในการเจรจากับชนกลุ่มน้อยมากขึ้น ซึ่งส่งผลดีต่อการค้าและการขนส่งในอำเภอแม่สะเรียง

ปัญหาและอุปสรรคของการค้าการขนส่ง

จุดผ่อนปรนช่องทางบ้านเสาหินตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งเป็นป่าต้นน้ำโซน A ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 จึงไม่สามารถปรับปรุงและก่อสร้างถนน ทำให้เส้นทางการคมนาคมจากอำเภอแม่สะเรียงไปยังจุดผ่อนปรนช่องทางบ้านเสาหินซึ่งมีระยะทาง 96 กิโลเมตร สภาพเป็นถนนลูกรัง ผิวทางจราจรขรุขระ เป็นหลุมลึก บางช่วงต้องผ่านป่าเขา ถนนหิน และลำห้วยต่างๆ มากถึงกว่า 48 แห่ง

นโยบายของรัฐที่มีผลต่อการค้าการขนส่งชายแดน

ไทยและพม่ามีความร่วมมือเพื่อประสานประโยชน์ร่วมกันทางการค้าและการขนส่ง ภาครัฐมีนโยบายในการผลักดันให้จุดผ่อนปรนช่องทางห้วยต้นนุ่นเป็นจุดผ่านแดนถาวร ซึ่งพม่าก็ได้พัฒนาการคมนาคมและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการค้าและการขนส่งที่อาจจะเพิ่มมากขึ้น หากจุดผ่อนปรนช่องทางห้วยต้นนุ่นได้รับการยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวร นอกจากนี้พม่ายังได้พัฒนาเส้นทางการคมนาคมเพื่ออำนวยความสะดวกให้ประชาชนชาวพม่าที่เดินทางมาค้าขายในบริเวณจุดผ่อนปรนช่องทางบ้านเสาหินด้วย อีกทั้งจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้ดำเนินกิจกรรมกระชับความสัมพันธ์ด้านการค้าการลงทุนกับประเทศพม่าอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันของทั้งสองประเทศ ทำให้การค้าขายเป็นไปด้วยความราบรื่น

แนวโน้มการค้าการขนส่งชายแดน

เนื่องจากสถานการณ์ด้านประเทศพม่าเริ่มมีความคลี่คลาย ก่อปรการดำเนินในด้านต่างๆ ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน อาทิ การปรับปรุงเส้นทางจุดผ่อนปรนช่องทางห้วยต้นนุ่น ทำให้การคมนาคมมีความสะดวกมากขึ้น รวมถึงการผลักดันให้จุดผ่อนปรนช่องทางห้วยต้นนุ่นให้เป็นจุดผ่านแดนถาวร ซึ่งส่งผลให้มูลค่าการค้าชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนเพิ่มมากขึ้น

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

1. ควรมีการปรับปรุงเส้นทางการคมนาคมให้การคมนาคมความสะดวกขึ้น เป็นประโยชน์ทั้งแก่ผู้ประกอบการการค้าการขนส่งชายแดน รวมถึงประชาชนในพื้นที่ที่สัญจรไปมา และควรมีพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง อาทิ ไฟฟ้า ประปา การสื่อสาร ฯลฯ
2. ควรเร่งผลักดันให้จุดผ่อนปรนช่องทางห้วยต้นนุ่นเป็นจุดผ่านแดนถาวร ซึ่งจะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการค้าชายแดนจังหวัดแม่ฮ่องสอนให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้นในอนาคต
3. ควรมีการปรับปรุงเส้นทางเข้าสู่จุดผ่อนปรนช่องทางห้วยต้นนุ่น จะช่วยอำนวยความสะดวกด้านการค้า การคมนาคมของผู้ประกอบการของทั้งสองประเทศ

วัน เดือน ปี	5 กันยายน 2557	เวลา	09.00–10.30 น.
สถานที่	ด่านศุลกากรแม่ฮ่องสอน ตำบลจองคำ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน		
ผู้ให้ข้อมูล	คุณกฤษฎา ธีรวุฒิ	ตำแหน่ง	นักวิชาการศุลกากร ชำนาญการ
เรื่อง	การค้าและการขนส่งชายแดนไทย-พม่า จังหวัดแม่ฮ่องสอน		

สภาพการค้าการขนส่งชายแดน

จุดผ่านแดนที่อยู่ในความดูแลของด่านศุลกากรแม่ฮ่องสอน ได้แก่ จุดผ่อนปรนช่องทางบ้านห้วยผึ้ง จุดผ่อนปรนบ้านน้ำเพียงดิน จุดผ่อนปรนช่องทางห้วยต้นนุ่น และสนามบินศุลกากรท่าอากาศยานแม่ฮ่องสอน การค้าและการขนส่งชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ส่วนใหญ่เป็นการค้าในระดับชาวบ้าน โดยการค้าที่ผ่านจุดผ่อนปรนช่องทางบ้านห้วยผึ้งมีมูลค่ามากที่สุด คิดเป็นประมาณร้อยละ 60 ของมูลค่าการค้าทั้งหมดของจุดผ่อนปรนที่กำกับดูแลโดยด่านศุลกากรแม่ฮ่องสอน สัดส่วนการค้าชายแดนที่ผ่านด่านศุลกากรแม่ฮ่องสอนมีปริมาณการส่งออกประมาณร้อยละ 80 และนำเข้าร้อยละ 20

การขนส่งชายแดนของจุดผ่อนปรนทั้งหมดในแม่ฮ่องสอนมีทั้งทางบกและทางน้ำ โดยทางบก ได้แก่ จุดผ่อนปรนช่องทางบ้านห้วยผึ้ง จุดผ่อนปรนช่องทางบ้านเสาหิน และจุดผ่อนปรนช่องทางห้วยต้นนุ่น สำหรับทางน้ำ ได้แก่ จุดผ่อนปรนบ้านน้ำเพียงดิน และจุดผ่อนปรนช่องทางบ้านแม่สามแลบ เส้นทางที่มีการขนส่งทางบกมากที่สุดได้แก่ เส้นทางบ้านเสาหิน เนื่องจากห่างจากตัวอำเภอแม่สะเรียงน้อยที่สุด โดยเส้นทางดังกล่าวเป็นเส้นทางลัดตลอดเส้นทางบางช่วงมีความลาดชันมาก อีกทั้งต้องผ่านลำห้วย แต่อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการขนส่งยังคงใช้เส้นทางดังกล่าว เพราะต้นทุนค่าขนส่งในพม่าที่ถูกกว่า เส้นทางการขนส่งทางน้ำ มีการขนส่งสินค้าไปตามแม่น้ำปายซึ่งร่องน้ำที่ตื้นมาก เรือขนาดใหญ่ไม่สามารถวิ่งได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงมีนาคม-พฤษภาคมซึ่งเป็นฤดูแล้ง ผู้ประกอบการขนส่งสินค้าต้องไปใช้เส้นทางอื่นแทน

จุดผ่อนปรนที่มีปริมาณการค้าการขนส่งมากที่สุด คือ จุดผ่อนปรนช่องทางบ้านห้วยผึ้ง คิดเป็น ร้อยละ 60 ของปริมาณการค้าทั้งหมด รองลงมา คือ จุดผ่อนปรนบ้านน้ำเพียงดิน และจุดผ่อนปรนช่องทางห้วยต้นนุ่น มูลค่าการนำเข้า-ส่งออกผ่านด่านศุลกากรแม่ฮ่องสอนปริมาณน้อย สินค้านำเข้า ได้แก่ ใบตองปาล์มมันมวนคล้ายบุหรี เปลือกไม้ก๊อ เทียนไข ถั่วลิสง ถั่วแปะหล่อ ผ้าทอน้ำมันงา โค-กระบือมีชีวิต สำหรับการนำเข้าไม้ขึ้นอยู่กับการได้รับอนุญาตให้ทำไม้ในประเทศพม่าของเอกชน สินค้าส่งออก ได้แก่ เบียร์ น้ำมัน เสื้อผ้า รองเท้า เครื่องอุปโภคบริโภค ฯลฯ การแลกเปลี่ยนเงินตราส่วนใหญ่ไม่อิงตามอัตราของส่วนกลาง แต่จะเป็นการอิงตามกลุ่มผู้ที่ทำการค้าขายเป็นหลักโดยอาศัยความสนิทและคุ้นเคยกัน จึงทำให้จุดผ่อนปรนแต่ละจุดมีกลุ่มลูกค้าประจำ ไม่มีปัญหาการแย่งลูกค้ากัน นอกจากพื้นที่ที่กล่าวมาข้างต้น ด่านศุลกากรแม่ฮ่องสอนยัง

รับผิดชอบช่องทางธรรมชาติ คือ ช่องทางบ้านปางวัว ที่อนุญาตให้มีการนำเข้าสินค้าได้เป็นครั้งคราวโดยผู้ประกอบการจะต้องทำเรื่องขออนุญาตเป็นกรณี เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับการนำเข้าโคกระบือมีชีวิต และในบางปีมีสินค้าถ่ายลำจากประเทศจีนผ่านด่านศุลกากรแห่ง ได้แก่ น้ำมันพืช

สภาพการเมืองบริเวณแนวชายแดน

จุดผ่อนปรน 3 แห่งที่อยู่ในความรับผิดชอบของด่านศุลกากรแม่ฮ่องสอน ส่วนใหญ่เป็นเขตปกครองของชนกลุ่มน้อย ในอดีตความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลพม่ากับชนกลุ่มน้อยส่งผลกระทบต่อการค้าการขนส่งชายแดนในบริเวณนี้อย่างมาก แต่ปัจจุบันสถานการณ์ทางการเมืองในพม่าค่อนข้างสงบ หรือหากมีความวุ่นวายก็ไม่ส่งผลกระทบต่อการค้าการขนส่งชายแดนในบริเวณนี้มากนัก รัฐบาลพม่าไม่ได้เข้ามาแทรกแซงเท่าใดนัก

นโยบายของรัฐที่มีผลต่อการค้าการขนส่งชายแดน

1. การยึดอำนาจของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ที่ผ่านมานั้น มีผลทำให้การนำเข้า-ส่งออกถูกควบคุมโดยศูนย์สั่งการชายแดนฯ ซึ่งคำนึงถึงความมั่นคงของประเทศเป็นหลัก ทำให้เกิดความล่าช้าในการขนส่งสินค้า

2. ความไม่ชัดเจนในการดำเนินนโยบายของรัฐบาลพม่ากับชนกลุ่มน้อย รวมถึงการตกลงร่วมกันระหว่างรัฐบาลพม่ากับชนกลุ่มน้อยบางกลุ่มยังไม่ได้ข้อสรุปที่ชัดเจน ส่งผลต่อความเชื่อมั่นในการค้าการขนส่งชายแดนในบริเวณดังกล่าว

แนวโน้มการค้าการขนส่งชายแดน

ด่านศุลกากรแม่ฮ่องสอนได้เตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการยกระดับจุดผ่อนปรนช่องทางห้วยต้นนุ่นเป็นจุดผ่านแดนถาวร และรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asean Economic Community: AEC) มีการเตรียมความพร้อมในการอำนวยความสะดวกการนำเข้า-ส่งออกสินค้าผ่านแดนไปยังประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งเชื่อว่าจะช่วยเพิ่มมูลค่าของการค้าการขนส่งชายแดนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมากยิ่งขึ้น

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

ควรเร่งดำเนินการเพื่อผลักดันให้จุดผ่อนปรนช่องทางห้วยต้นนุ่นเป็นจุดผ่านแดนถาวรเพื่อประโยชน์ทางการค้าและการขนส่ง รวมถึงการเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่ AEC ในปี 2558

วัน เดือน ปี	5 กันยายน 2557	เวลา	12.53–13.30 น.
สถานที่	จุดผ่อนปรนช่องทางบ้านห้วยผึ้ง หมู่ที่ 4 ตำบลห้วยผา อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน		
ผู้ให้ข้อมูล	คุณพรเลิศ อินสว่าง	ตำแหน่ง	เจ้าพนักงานศุลกากร ชำนาญงาน
เรื่อง	การค้าและการขนส่งชายแดนไทย-พม่า ณ จุดผ่อนปรนช่องทางบ้านห้วยผึ้ง		

สภาพการเมืองบริเวณแนวชายแดนไทย-พม่า

สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างพม่ากับชนกลุ่มน้อยไม่ส่งผลกระทบต่อการค้าและการขนส่งในบริเวณจุดผ่อนปรนช่องทางบ้านห้วยผึ้งมากนัก คงมีเพียงความเข้มงวดในการตรวจตราสินค้าโดยศูนย์สั่งการชายแดนฯ ซึ่งคำนึงถึงความมั่นคงของประเทศเป็นหลักเท่านั้น ซึ่งการควบคุมดังกล่าวไม่เป็นอุปสรรคต่อการค้าและการขนส่งในบริเวณนี้

ปัญหาและอุปสรรคของการค้าการขนส่ง

เส้นทางการคมนาคมในพื้นที่ประสบปัญหาดินถล่มในช่วงฤดูฝนเป็นอุปสรรคสำคัญในการขนส่งสินค้าและการสัญจรไปมาบริเวณจุดผ่อนปรน

นโยบายของรัฐที่มีผลต่อการค้าการขนส่งชายแดน

ศูนย์สั่งการชายแดนฯ ทำการตรวจตราการนำเข้า-ส่งออกสินค้าบางอย่าง โดยคำนึงถึงความมั่นคงของประเทศเป็นหลัก นอกจากนี้แล้วองค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านห้วยผึ้ง มีส่วนในการสนับสนุนการค้าและการขนส่งภายในบริเวณนี้ โดยการสร้างคลังพักสินค้าชั่วคราว เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ประกอบการค้าการขนส่ง

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

ควรมีการประชาสัมพันธ์กฎหมายและระเบียบพิธีการศุลกากรต่างๆ ให้ผู้ประกอบการและประชาชนทั่วไปทราบ เพื่อความรวดเร็วในการทำพิธีการศุลกากรและป้องกันการทำความผิดโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์

วัน เดือน ปี	9 กันยายน 2557	เวลา	09.30–12.30 น.
สถานที่	ด่านศุลกากรเชียงดาว หมู่ 4 ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่		
ผู้ให้ข้อมูล	คุณศิริพรรณ วิสุทธิพรผล	ตำแหน่ง	นายด่านศุลกากรเชียงดาว
เรื่อง	การค้าและการขนส่งชายแดนไทย-พม่า ณ จังหวัดเชียงใหม่		

สภาพการค้าการขนส่งชายแดน

ด่านศุลกากรเชียงดาว รับผิดชอบจุดผ่อนปรนการค้า 2 แห่ง ได้แก่ จุดผ่อนปรนช่องทางกัวผาวอก และจุดผ่อนปรนช่องทางหลักแต่ง นอกจากนี้มีจุดผ่านแดนชั่วคราวบ้านสันตันทู่ ซึ่งจะอนุญาตให้นำเข้า-ส่งออกโดยเป็นรายกรณี เมื่อดำเนินการแล้วเสร็จจะทำการปิดทันที ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ประกอบการไทยที่ได้รับสัมปทานในฝั่งพม่าให้ขนส่งสินค้าได้สะดวกยิ่งขึ้น สำหรับจุดผ่อนปรนช่องทางกัวผาวอกมีเส้นทางคมนาคมที่ดีมาก จากตัวจังหวัดเชียงใหม่ถึงจุดผ่อนปรนเป็นถนนลาดยาง สภาพใช้การได้ดี ส่วนจุดผ่อนปรนช่องทางค้าหลักแต่ง ถนนจากตัวอำเภอเชียงดาวไปยังอำเภอเวียงแหงมีลักษณะลาดชันมาก มีโค้งหักศอกค่อนข้างมาก แต่สภาพถนนยังสามารถใช้การได้ดี แต่เป็นอุปสรรคในการขนส่งด้วยรถสิบล้อ ก่อนปิดจุดผ่อนปรนช่องทางกัวผาวอก การค้าชายแดนมีมูลค่าสูงมาก การค้ามีลักษณะเป็นการค้าแบบเครือข่าย

สภาพการเมืองบริเวณแนวชายแดน

สถานการณ์ความมั่นคงทางการเมืองตามแนวชายแดนไทย-พม่าในจังหวัดเชียงใหม่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการค้าการขนส่งผ่านจุดผ่อนปรนทั้ง 2 แห่ง จนเป็นสาเหตุที่ทำให้จุดผ่อนปรน 2 แห่งถูกระงับการเข้า-ออก กล่าวคือในวันที่ 25 มีนาคม 2545 ในระหว่างที่กองกำลังผาทำ การลาดตระเวนแนวชายแดนเพื่อถวายเป็นการอารักขาแด่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในวโรกาสที่เสด็จพระราชดำเนินมาปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ณ โครงการหลวงบ้านแพกแซม ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง ได้เกิดการปะทะกับกองกำลังกะเหรี่ยงเชื้อสายว่า (United Wa State Army หรือ UWSA) บริเวณดอยไฟ ตำบลเปียงหลวง จังหวัดเชียงใหม่ ทำให้ทหารไทยเสียชีวิต 1 นาย และได้รับบาดเจ็บ 1 นาย กองกำลังผาเมืองจึงได้จัดกำลังเพื่อเข้าควบคุมสถานการณ์ กองทัพภาคที่ 3 และศูนย์สั่งการชายแดนไทย-พม่าได้สั่งให้ระงับการเข้า-ออกผ่านจุดผ่อนปรนทั้ง 2 ช่องทาง ตั้งแต่วันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา จนกระทั่งในวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2550 จังหวัดเชียงใหม่ได้ประกาศยกเลิกการระงับการเข้า-ออก ตามมติของคณะอนุกรรมการพิจารณาการเปิดจุดผ่านแดน สภาพความมั่นคงแห่งชาติ ครั้งที่ 3/2550 ลงวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2550 (ที่มา: ด่านศุลกากรเชียงดาว, ข้อมูลทั่วไป) นอกจากนี้ชายแดนไทย-พม่าในจังหวัดเชียงใหม่มีกลุ่มต่อต้านรัฐบาลพม่าที่เป็นชนกลุ่มน้อยซึ่งมีกองกำลังติดอาวุธที่ยังคงสู้รบกับรัฐบาลพม่า 3 กลุ่ม คือ สหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง (Karen National Union) พรรคกัวหน้า

แห่งชาติคิยะยา (Karenni National Progressive Party: KNPP) และกองทัพรัฐฉานหรือไทใหญ่ (Shan State Army: SSA) ทำให้พม่าหวาดระแวงว่าไทยจะให้การสนับสนุนชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ในการต่อต้านรัฐบาลพม่าโดยใช้พื้นที่ในประเทศไทยในการเคลื่อนไหว รวมถึงช่องสุ่มกำลัง เป็นผลให้ปัจจุบันแม้ว่าทางไทยประกาศเปิดจุดผ่อนปรนช่องทางก๊วผาวอก แต่ทางการพม่ายังไม่เปิดการค้าขายจึงมีเพียงฝั่งไทยเท่านั้น

ปัญหาและอุปสรรคของการค้าการขนส่ง

ปัญหาหลักของจุดผ่อนปรนช่องทางก๊วผาวอก คือ ปัญหาความไม่สงบพม่า ซึ่งยังคงมีปัญหากลุ่มชนกลุ่มน้อย นอกจากนี้ยังมีปัญหาการสูญเสียผลประโยชน์ของผู้ประกอบการในจังหวัดใกล้เคียง หากก๊วผาวอกได้รับการยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวร เนื่องจากเป็นจุดที่อยู่ใกล้เมืองตองยี เมืองเอกของรัฐฉานซึ่งเป็นเมืองที่กำลังเติบโต เป็นให้ผู้ประกอบการหันมาขนส่งผ่านช่องทางนี้

นโยบายของรัฐที่มีผลต่อการค้าการขนส่งชายแดน

จังหวัดเชียงใหม่ได้เสนอเรื่องการยกระดับจุดผ่อนปรนช่องทางก๊วผาวอกไปยังกระทรวงมหาดไทย ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการพิจารณาของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ (สมช.) ในปัจจุบันในการค้าขายผ่านช่องทางนี้ต้องขออนุญาตกองกำลังผาเมือง จึงสามารถทำพิธีศุลกากรที่ด่านศุลกากรเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ได้มอบหมายให้กองกำลังผาเมืองและอำเภอเชียงดาวนำประเด็นการยกเลิกการระงับการผ่านเข้า-ออกจุดผ่อนปรนก๊วผาวอก เข้าที่ประชุมระดับผู้นำท้องถิ่นไทย-พม่า (Township Border Committee: TBC) ในวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 แต่ยังไม่มีความคืบหน้า

ด้านปัญหาเสพติดไทยและพม่าได้ร่วมมือกับพม่าในการแก้ไขเป็นอย่างดี และไทยได้ให้การสนับสนุนโครงการพัฒนาเพื่อสร้างอาชีพและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในรัฐฉาน

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

1. การประสานความร่วมมือไปยังพม่าในการเปิดจุดผ่านแดน
2. ควรเร่งดำเนินการเพื่อผลักดันให้จุดผ่อนปรนช่องทางก๊วผาวอกเป็นจุดผ่านแดนถาวรเพื่อประโยชน์ทางการค้า การขนส่ง และการท่องเที่ยว

วัน เดือน ปี	23 กันยายน 2557	เวลา	13.30–14.45 น.
สถานที่	ด่านศุลกากรสังขละบุรี ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี		
ผู้ให้ข้อมูล	คุณบัณฑิต ตะเธิกา	ตำแหน่ง	หัวหน้าฝ่ายควบคุมทางศุลกากรสังขละบุรี
เรื่อง	การค้าและการขนส่งชายแดนไทย-พม่า ณ จุดผ่อนปรนด่านพระเจดีย์สามองค์		

สภาพการค้าทั่วไป

ปัจจุบันฝั่งพม่ายังปิดจุดผ่านแดนด่านพระเจดีย์สามองค์ เนื่องจากเห็นว่าจุดผ่านแดนนี้ไม่ใช่จุดผ่านแดนถาวร แต่สำหรับฝั่งไทยคงเปิดจุดผ่านแดนตามปกติ การนำเข้า-ส่งออกต้องขออนุญาตเป็นคราวๆ ไป จุดผ่อนปรนด่านพระเจดีย์สามองค์มีมูลค่าการส่งออกเฉลี่ยประมาณ 1–2 ร้อยล้านบาทต่อเดือน สินค้าที่ส่งออกส่วนใหญ่เป็นเครื่องอุปโภคบริโภค ส่วนสินค้าขาเข้าส่วนใหญ่ (นอกจากก๊าซธรรมชาติ) เป็นแร่พลวง สินค้าที่ส่งออกจากด่านพรมแดนบ้านพระเจดีย์สามองค์ จะขนส่งผ่านหมู่บ้านพระยาตองซูไปยังเมืองตามูไซยัส ประมาณ 70 กิโลเมตร ซึ่งเมืองดังกล่าวเป็นเมืองขนถ่ายสินค้าทั้งที่มาจากแม่สอด และบ้านพระเจดีย์สามองค์ โดยสินค้าจะกระจายไปสองเส้นทาง คือ เมืองเมะละแหม่ง และเมืองย่างกุ้ง โดยจากเมืองตามูไซยัสไปเมะละแหม่งประมาณ 60 กิโลเมตร และไปย่างกุ้งประมาณ 200 กิโลเมตร สำหรับจุดผ่านแดนถาวรบ้านพุน้ำร้อน ซึ่งอยู่ในความดูแลของด่านศุลกากรสังขละบุรี ปัจจุบันมีมูลค่าการค้าลดลง สาเหตุมาจากการก่อสร้างนิคมอุตสาหกรรมทวายชะลอตัว

การขนส่งชายแดน

เส้นทางการขนส่งฝั่งไทย ตั้งแต่อำเภอทองผาภูมิถึงอำเภอสังขละบุรีมีความคดเคี้ยว และสูงชันเป็นบางช่วง รถบรรทุกขนาดใหญ่ไม่สามารถวิ่งได้ โดยรถบรรทุกที่ใช้อยู่ปัจจุบันเป็นรถบรรทุกที่มีความยาวประมาณ 20 ฟุต เส้นทางฝั่งพม่ามีสภาพดีกว่าเส้นทางฝั่งแม่สอด เนื่องจากเป็นดินบดอัดอย่างดี รถสามารถวิ่งสวนทางกันได้ อีกทั้งเส้นทางส่วนใหญ่เป็นทางราบ ต่างกับแม่สอดที่ต้องขึ้นเขาสูงชันและคดเคี้ยว การขนส่งทางฝั่งพม่าจากบ้านพญาตองซู ไปเมืองตามูไซยัส ใช้รถขนาดเล็กถึงขนาดปานกลางในการขนส่งแล้วจึงไปเปลี่ยนถ่ายสินค้าที่นั่น

จุดเด่นและอุปสรรค

จุดเด่นของจุดผ่อนปรนด่านพระเจดีย์สามองค์ คือ อยู่ใกล้กับเมืองใหญ่ เช่น บ้านพญาตองซู เมืองตามูไซยัส และเมืองเมะละแหม่ง ซึ่งเป็นเมืองที่ใหญ่เป็นอันดับ 4 ของประเทศพม่า อุปสรรคที่สำคัญของจุดผ่อนปรนแห่งนี้ คือ ปัญหาความเข้มงวดของหน่วยงานความมั่นคงฝั่งไทย กล่าวคือ ตลอดเส้นทางจากกาญจนบุรีมายังจุดผ่อนปรน มีหน่วยงานด้านความมั่นคงตั้งจุดตรวจหลายจุด ทำให้เสียเวลาในการขนส่งสินค้าส่งผลให้ผู้ประกอบการค้าส่วนหนึ่งเปลี่ยนไปขนส่งสินค้าที่จุดผ่านแดนอื่นซึ่งใช้เวลาน้อยกว่า

ปัญหาอีกประการหนึ่ง คือ การส่งออกสินค้าบางชนิดไปยังพม่าได้กำหนดด่านชายแดนในการนำเข้า-ส่งออกและต้องมีใบอนุญาต (License) ซึ่งเส้นทางฝั่งจากด่านบ้านพระเจดีย์สามองค์เป็นเส้นทางที่ไม่ได้รับอนุญาตจากรัฐบาลกลางพม่า เนื่องจากไม่ใช่จุดผ่านแดนถาวร จึงทำให้สินค้าไม่สามารถนำเข้า-ส่งออกได้ อีกทั้งยังมีปัญหาชนกลุ่มน้อยระหว่างทาง ต่างจากแม่สอดที่เส้นทางได้รับอนุญาต ทำให้หมดปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อย เพราะรัฐบาลกลางสามารถเจรจาตกลงชนกลุ่มน้อยได้แล้ว

ข้อเสนอแนะต่อการค้าชายแดน

1. ควรลดความเข้มงวดเรื่อง ความมั่นคง ช่วยให้การขนส่งสินค้าใช้เวลาน้อยลง
2. ควรปรับปรุงเส้นทางการขนส่งสินค้าเพื่อรองรับรถบรรทุกขนาดใหญ่

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

1. ควรก่อสร้างอาคารสำนักงานต่างๆ ที่ด่านบ้านพระเจดีย์ฯ
2. ควรศึกษาเรื่องเศรษฐกิจพิเศษตามแนวชายแดน เนื่องจากแรงงานพม่ามีราคาถูก และมีคุณภาพ

วัน เดือน ปี	26 กันยายน 2557	เวลา	09.30-11.30 น.
สถานที่	ด่านศุลกากรประจวบคีรีขันธ์ เลขที่ 195 ถนนปิ่นอนุสรณ์ ตำบลเกาะหลัก อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์		
ผู้ให้ข้อมูล	คุณสมชาย นิยมชาติ	ตำแหน่ง	นักวิชาการศุลกากร ชำนาญการ
เรื่อง	การค้าและการขนส่งชายแดนไทย-พม่า จังหวัดประจวบคีรีขันธ์		

สภาพการค้าชายแดน

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีช่องทางธรรมชาติที่ติดต่อกับพม่าทั้งหมด 33 ช่องทาง โดยด่านสิงขรเป็นช่องทางเดียวที่อนุญาตให้พาหนะผ่านได้ จุดผ่อนปรนด่านสิงขรอยู่ตรงข้ามกับบ้านมุดอง เมืองมะริด เขตตะนาวศรี อยู่ห่างจากชายแดนประมาณ 2 กิโลเมตร มีประชากรประมาณ 2,000 คน ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมง โดยสินค้าประมงแบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ สินค้าประมงคุณภาพดี ส่งออกไปยังประเทศญี่ปุ่น ฮองกง และไต้หวัน ซึ่งใช้การขนส่งทางอากาศเป็นหลัก และสินค้าประมงคุณภาพทั่วไปจะขนส่งทางเรือมาที่จังหวัดระนองและขนส่งต่อไปยังจังหวัดสมุทรสาคร ในปัจจุบันการขนส่งสินค้าไปเมืองมะริด นิยมใช้เส้นทางการขนส่งทางน้ำที่จุดผ่านแดนถาวรจังหวัดระนอง (เส้นทางเกาะสอง-มะริด) มากกว่า เนื่องจากเส้นทางจากด่านสิงขรไปถึงเมืองมะริด หลังจากตะนาวศรีถึงเมืองมะริดมีความยากลำบากและใช้เวลาในการเดินทางมากถึง 7 ชั่วโมง สินค้านำเข้า คือ โคกระบือมีชีวิต อาหารทะเล และเศษไม้ผุ สินค้าส่งออกส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค เหล็ก ปูนซีเมนต์ (เพื่อใช้ในการก่อสร้างบ้านเรือนในฝั่งพม่า)

การขนส่งชายแดน

เส้นทางที่ใช้ขนส่งทางฝั่งพม่าเป็นเส้นทางที่ บริษัท อิตาเลียน ดีเวลอปเมนต์ จำกัด (มหาชน) เคยสร้างไว้เมื่อได้สัมปทานเหมืองแร่ในฝั่งพม่า เมื่อหมดสัมปทานก็ไม่มีมีการบำรุงรักษา จึงทรุดโทรมเป็นอย่างมาก

สภาพการเมืองตามแนวชายแดน

เนื่องจากชายแดนบริเวณนี้อยู่ในเขตปกครองของรัฐบาลพม่า จึงไม่มีปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อย อีกทั้งพม่าได้ประกาศให้บ้านมุดองเป็นจุดผ่านแดนถาวร ได้มีการก่อสร้างและจัดตั้งหน่วยงานราชการแล้ว รัฐบาลไทยเองก็มีนโยบายยกระดับให้จุดผ่อนปรนด่านสิงขรเป็นจุดผ่านแดนถาวรเช่นกัน

ปัญหาและอุปสรรคของการค้าการขนส่ง

1. การนำเข้า-ส่งออก รวมถึงการสัญจรของบุคคลและยานพาหนะอยู่ในความดูแลของหน่วยงานความมั่นคง ซึ่งมีอำนาจเหนือด่านศุลกากร ก่อนที่ศุลกากรจะอนุมัติสินค้าได้ต้องได้รับ

ความเห็นชอบจากหน่วยงานเหล่านี้ ซึ่งในบางครั้งเน้นมิติความมั่นคงมากจนเกินไปจนเป็นอุปสรรคต่อการค้าการขนส่งชายแดน

2. สาเหตุหนึ่งที่ทำให้จุดผ่อนปรนด่านสิงขรไม่สามารถยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวรได้เนื่องจากปัญหาแนวสันปันน้ำ ซึ่งต้องกำหนดร่วมกันโดยกระทรวงการต่างประเทศของทั้งสองประเทศ ซึ่งในปัจจุบันยังไม่ได้ข้อยุติ

นโยบายของรัฐที่มีผลต่อการค้าการขนส่งชายแดน

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้กำหนดให้การค้าชายแดนเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์จังหวัดนอกเหนือจากเกษตรกรรม โดยมีนโยบายผลักดันให้ยกระดับจุดผ่อนปรนด่านสิงขรเป็นจุดผ่านแดนถาวร นอกจากนี้ยังมีการประสานความร่วมมือกับพม่า ในการสถาปนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และเมืองมะริดเป็นเมืองพี่เมืองน้อง

แนวโน้มการค้าการขนส่งชายแดน

ชายแดนพม่าบริเวณด่านสิงขรอยู่ในความดูแลของรัฐบาลพม่า จึงไม่มีการเก็บค่าเบี่ยป้ายรายทาง หรือ “ค่าก๊อ” ซึ่งหากเปรียบเทียบกับชายแดนบริเวณอื่น อาทิ ดาก กาญจนบุรี ที่อยู่เขตปกครองของชนกลุ่มน้อย การนำเข้า-ส่งออก รวมถึงการขนส่งสินค้าต้องเสียค่าเบี่ยป้ายรายทางเป็นจำนวนมาก ซึ่งประเด็นนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ยั่วยุลดต้นทุนการค้าและการขนส่ง รวมถึงสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ประกอบการค้าและการขนส่ง

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

1. ควรยกระดับจุดผ่อนปรนด่านสิงขรเป็นจุดผ่านแดนถาวร ซึ่งช่วยให้การนำเข้า-ส่งออกทั้งหมดอยู่ในความควบคุมดูแลของด่านศุลกากร ส่วนการเข้า-ออกของบุคคลและยานพาหนะอยู่ในความดูแลของตรวจคนเข้าเมือง

2. ควรมีการส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนภาษาพม่าในหลักสูตรการศึกษา เพื่อรองรับการขยายตัวทางการค้า อีกทั้งยังเป็นการรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนใน พ.ศ. 2558

3. ควรทำความเข้าใจเรื่องข้อกำหนดแนวสันปันน้ำร่วมกับพม่าให้ได้ข้อยุติ เนื่องจากประเด็นดังกล่าวเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ไม่สามารถยกระดับจุดผ่อนปรนด่านสิงขรให้เป็นจุดผ่านแดนถาวร

วัน เดือน ปี	4 สิงหาคม 2558	เวลา	13.00–14.30 น.
สถานที่	ด่านศุลกากรแม่สาย ตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย		
ผู้ให้ข้อมูล	คุณผจญศักดิ์ ครองชนม์	ตำแหน่ง	หัวหน้าฝ่ายบริการศุลกากรที่ 1
เรื่อง	การค้าการขนส่งชายแดนไทย-พม่า อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย		

สภาพการค้าชายแดน

ด่านศุลกากรแม่สายมีด่านพรมแดน 2 แห่ง ได้แก่ สะพานข้ามแม่น้ำสายแห่งที่ 1 และแห่งที่ 2 โดยมีข้อตกลงร่วมกันระหว่างไทยกับพม่าให้การนำเข้า-ส่งออกสินค้า เช่น น้ำมัน วัสดุก่อสร้าง หรือสินค้าอุปโภคที่ขนส่งโดยใช้รถบรรทุกขนาดใหญ่ 6–10 ล้อขึ้นไปขนส่งผ่านสะพานข้ามแม่น้ำสายแห่งที่ 2 ส่วนสะพานข้ามแม่น้ำสายแห่งที่ 1 ใช้เพื่อการท่องเที่ยว และการสัญจรของบุคคล หรือสำหรับขนส่งสินค้าอุปโภคบริโภคที่มีปริมาณไม่มากนัก ซึ่งขนส่งโดยรถตู้โดยสาร

สำหรับจุดผ่อนปรนมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนในฝั่งพม่าเข้ามาเพื่อสินค้าอุปโภคบริโภค ซึ่งปัจจุบันลดน้อยลง จุดผ่อนปรนส่วนใหญ่จึงมีไว้เพื่อการเข้า-ออกของประชาชนเป็นหลัก หรือขนส่งสินค้าเป็นครั้งคราว เช่น จุดผ่อนปรนท่าบ้านปางห้าที่ใช้สำหรับส่งออก สุก และนำเข้า โคกระบือ

สินค้าที่ส่งออกไปพม่า หากผ่านสะพานข้ามแม่น้ำสายแห่งที่ 1 จะเก็บภาษีโดยท้องถิ่น ซึ่งยังไม่มีระบบที่มีมาตรฐานแน่นอน ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของเจ้าหน้าที่เป็นหลัก สำหรับสะพานข้ามแม่น้ำสายแห่งที่ 2 เก็บภาษีโดยรัฐบาลพม่าซึ่งมีมาตรฐานกว่า

การชำระค่าสินค้าใช้ระบบ “โพยก๊วน” และใช้สกุลเงินไทยในการติดต่การค้าขาย

สภาพการขนส่งชายแดน

ปัจจุบันรถบรรทุกของไทยสามารถเข้าไปได้แค่เมืองท่าซีเหล็ก สินค้าถูกเก็บไว้ในคลังสินค้าก่อนแล้วถึงจะกระจายไปยังเมืองเชียงตุงเป็นหลัก บางส่วนไปถึงเมืองตองยีแต่ไม่มากนัก เนื่องจากเส้นทางการขนส่งจากเชียงตุงไปยังตองยีมีความลำบากมาก

แนวโน้มการค้าการขนส่งชายแดน

การค้าชายแดนบริเวณแม่สายมีความคึกคักและมูลค่าการค้าสูงสุด ในช่วงปี 2547–2548 ซึ่งอยู่ภายใต้รัฐบาลของพลเอกชินยุ่น โดยรัฐบาลพม่าทำข้อตกลงกับกลุ่มว่าแดงอนุญาตให้พัฒนาเส้นทางเชียงตุง–เมืองลาหรือเส้นทาง R3B ไปยังชายแดนจีน และให้สิทธิในการเก็บค่าผ่านทางส่งผลให้ประเทศไทยมีการพัฒนาจุดผ่านแดนสะพานข้ามแม่น้ำสายแห่งที่ 2 เพื่อรองรับปริมาณการค้าที่มีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นทั้งจากพม่าและจีน แต่เมื่อพลเอกชินยุ่นหมดอำนาจลง จากการปฏิวัติปี 2549 ส่งผลให้ปิดชายแดนเมืองลา และไม่อนุญาตให้รถบรรทุกสินค้าผ่าน ปริมาณสินค้าด่านแม่สายจึงลดลงและทรงตัวจนถึงปัจจุบัน จะเพิ่มขึ้นบ้างในช่วงที่ด่านแม่สอดปิด ในปัจจุบัน

ประเทศพม่าและประเทศลาวได้มีการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงที่เมืองเชียงกงและเมืองเชียงลาบ ซึ่งห่างจากเมืองท่าขี้เหล็กเพียง 90 กิโลเมตร หากทั้งสองประเทศมีข้อตกลงให้รถประเทศที่สาม ได้แก่ ประเทศจีนสามารถวิ่งผ่านได้ จะทำให้การค้าชายแดนบริเวณนี้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น

อุปสรรคการค้า

- เส้นทางการค้าขนส่งฝั่งพม่ามีความยากลำบาก
- ระบบการเงินยังไม่เป็นมาตรฐาน การค้ายังใช้เงินสดในการแลกเปลี่ยน ซึ่งต้องใช้ความเชื่อใจเป็นอย่างมาก
- มีการจำกัดสินค้านำเข้าบางประเภท

ข้อเสนอแนะ

รัฐบาลไทยควรมีส่วนช่วยในการพัฒนาเส้นทางระหว่างเมืองเชียงตุง-ตองยี เช่นเดียวกับช่วยก่อสร้างเส้นทางจากแม่สอดจนถึงเมืองกอกาเร็ก จะช่วยให้การค้าอำเภอแม่สายมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น